

Tyskere kan ikke forstå dansk – eller kan de?

Steffen Höder

Intersproglig kommunikation forudsætter en kodeoverlapning mellem to eller flere taleres førstesprog. Artiklen går ud fra, at denne overlapning ikke behøver at være så stor som mellem de fastlandsskandinaviske sprog, hvor interkommunikation har været etableret i lang tid som en kommunikativ praksis. I stedet for kan man også anvende begrebet til at beskrive en tilsyneladende helt anden type af kommunikation som eksempelvis danskforståelse hos tyskere, der ikke har en produktiv eller receptiv kompetence i dansk, men kommer i kontakt med sproget i deres hverdag eller ved ophold i Danmark.

Introduktion

Mange er blevet opmærksomme på, at den såkaldte *internordiske kommunikation* ikke længere fungerer så nemt, som man ville ønske (den regnes eksempelvis som et centralt mål i Deklarationen om nordisk sprogpolitik, Nordisk ministerråd 2007). Det er ikke længere en selvfølge, at man som dansk-, norsk- eller svensktalende samtalepartner bruger sit eget førstesprog (måske tilpasset en smule til den anden partners sprog) også over for dem, der taler et andet fastlandsskandinavisk sprog, og man til gengæld anstrenger sig for at forstå deres sprog (jf. Börestam Uhlmann 2005). Tilbagegangen skyldes dels, at mange efterhånden har svært ved at forstå de andre fastlandsskandinaviske sprog, og her er det først og fremmest danskforståelsen, der er problematisk, mest på grund af den forholdsvis komplicerede danske fonologi, altså et sprogstrukturelt aspekt (jf. Delsing & Lundin Åkesson 2005). Dels hænger det sammen med nordboernes forandrede holdning til de nordiske nabosprog, dvs. en forandring i sprogsociale forhold. Og dels er det en (uønsket) sideeffekt af det faktum, at de fleste ret ubesværet bruger det globale lingua franca engelsk i situationer, hvor det før i tiden ville have været oplagt med internordisk kommunikation.

Den særprægede nordiske form for 'intersproglig kommunikation' eller 'interkommunikation' repræsenterer således en kommunikativ praksis, der i dag er i farezonen eller måske ligefrem truet. Det betyder dog ikke nødvendigvis, at intersproglig kommunikation som helhed ikke har nogen fremtid. Der er snarere tale om en gradvis forandring, som nærmer sig andre typer af inter-

kommunikation, der godt kan medføre lidt flere og større forståelsesproblemer, men alligevel tilfredsstillende sprogbrugernes kommunikative behov.

Hvordan forholder det sig så med kommunikationen tværs over den sproglige grænse mod Nordens sydlige naboområde, eller måske ville det fra et sprog- og kulturhistorisk perspektiv være rigtigere at sige: Nordens sydligste del? I den tyske delstat Slesvig-Holsten har dansk altid spillet en vigtig rolle, både som mindretalssprog og i andre kontekster, og her er der mange, der – af flere grunde – tit kommer i kontakt med dansk som et andet- eller fremmedsprog i deres hverdag. Den foreliggende artikel tager sit udgangspunkt i et semiotisk perspektiv på intersproglig kommunikation og diskuterer derefter tyskeres danskforståelse med fokus på mulige interkommunikative strategier.

Intersproglig kommunikation: fra prototypisk til mindre prototypisk

En spontan definition af intersproglig kommunikation, der er baseret på de nordiske forhold, kunne være følgende:

Intersproglig kommunikation beskrives som en form for kommunikation, hvor talere med forskellige førstesprog bruger hver sit sprog og alligevel forstår hinanden, fordi sprogene er nært beslægtede og således ligner hinanden i høj grad.

En sådan definition går ud fra, at sprogene er *gensidigt forståelige*: Den sproglige distance, den strukturelle afstand sprogene imellem, er så minimal, at sprogene kan regnes som varianter af ét sprogsystem ligesom dialekter af et (hypotetisk) fælles sprog (jf. Braunmüller 2002, s. 6ff.).

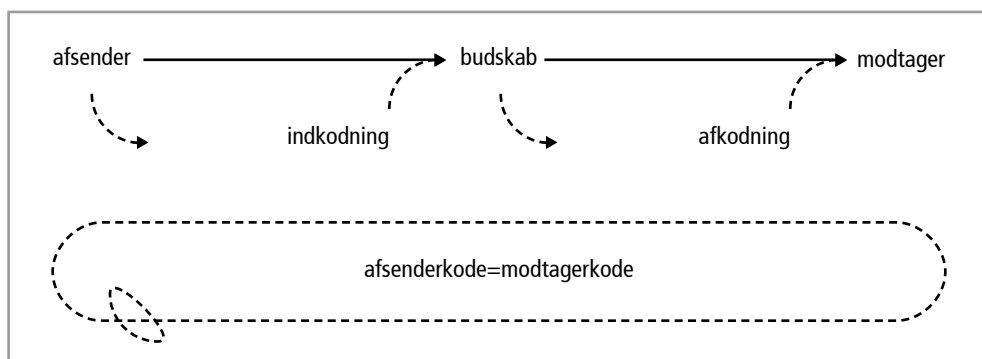
Definitionen er forenklet, ikke mindst fordi det forbliver lidt uklart (og sådan har det altid været), hvilke aspekter der er nødvendige, og hvilke der er uvæsentlige med hensyn til interkommunikation – et gennemgående problem med definitioner, der er baseret på prototypiske forhold. Er det for eksempel vigtigt, at sprogene er nært beslægtede? Eller at det drejer sig om dialogisk kommunikation og ikke mere ensrettede former som fx kommunikation gennem massemedier? I det følgende vil jeg derfor prøve at komme frem til en mere generel model, som også kan bruges for at beskrive interkommunikation i mindre prototypiske tilfælde.

Der er mange faktorer, der skal til, hvis interkommunikation skal lykkes. Som fx Doetjes (2010) påpeger, er der både sproglige og sprogsociale aspekter, som spiller ind. Ved en kriminologisk metafor kan man også rubricere dem under mulighed, motiv og midler:

- a. *Mulighed*: Interkommunikation bliver kun brugt i situationer, hvor to eller flere forskellige (første)sprog er indblandede, og hvor et fælles lingua franca som fx engelsk ikke kan bruges eller ikke bedømmes som det nemmeste alternativ.
- b. *Motiv*: Interkommunikation forudsætter, at mindst en taler ønsker at opnå et kommunikativt mål i denne situation, og at talerne har en positiv holdning over for intersproglig kommunikation som et værktøj til at opnå det kommunikative mål. Her kan der være tale om en individuel holdning eller også en socialt forankret konvention.
- c. *Midler*: Endelig kræver interkommunikation, at den strukturelle distance mellem sprogene er minimal ('kodeoverlapping'), og at talerne benytter sig af visse strategier for at minimere distancen endnu mere; dvs. at der foreligger det, som tit bliver beskrevet som *semikommunikation*. Med dette ikke helt heldige begreb, som oprindeligt stammer fra Haugens (1966) klassiske artikel om netop den nordiske situation, mener man, at kommunikationen ikke foregår helt uden friktion, men at den er præget af visse regelmæssige problemer og visse strategier for at undgå dem.

'Kodeoverlapping' lyder ganske vist som en oplagt term, men bag begrebet skjuler der sig et ikke uproblematisk syn på den kode, vi som sprogbrugere har til mental disposition. Begrebet 'kode' stammer fra den velkendte informationsteoretiske kommunikationsmodel som i årevis er blevet brugt i introduktionsbøger inden for sprogfag (Shannon & Weaver 1949; jf. den forenkede variant i figur 1). Den går ud på, at afsenderen sender et budskab til modtageren, og begge to bruger samme fælles kode, dvs. samme sprogsystem, for at indkode og afkode budskabet. Det gælder i hvert fald når det drejer sig om etsproget kommunikation. Når det derimod drejer sig om intersproglig kommunikation, bruger afsenderen og modtageren forskellige koder, men deres koder overlapper hinanden i stor udstrækning, i den forstand at modtageren trods alt kan afkode budskabet. Kodediskrepansen fører dog til en del ubegribelige elementer i budskabet, den såkaldte kodestøj ('code noise', Hockett 1958, s. 331f.). Hvis kodeoverlappingen er for lille eller slet ikke findes, er det således umuligt at kommunikere.

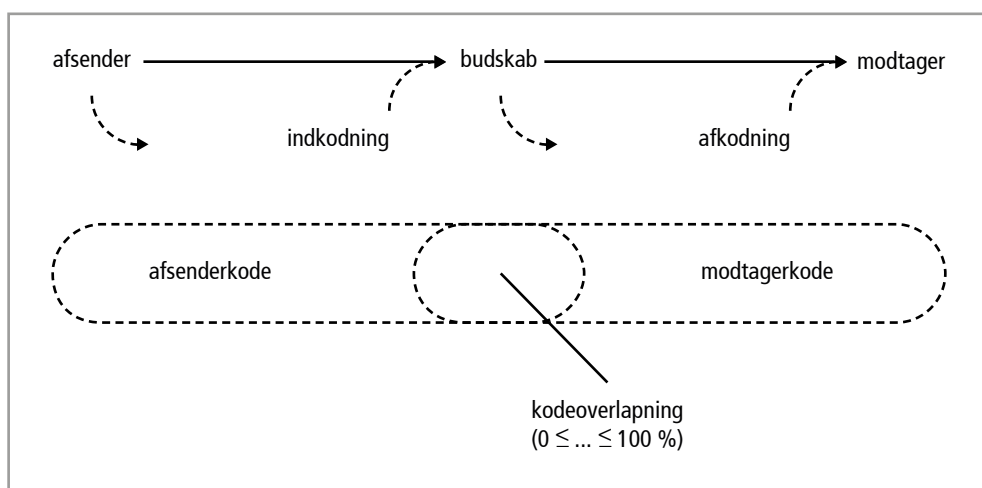
Den informationsteoretiske kommunikationsmodel viser tydeligt at sprogvidenskabens fokus traditionelt har ligget på etsprogethed og sproglig homogenitet. Hele modellen bygger på den antagelse, at etsprogethed og sproglig homogenitet er det mest typiske, et slags sproglig arketype for sproglige forhold. Det er selvfølgelig en stærk idealisering og kendt som et centralt problem i sprogkontaktforskningen. I realiteten er det jo tværtimod flersprogethed, der

Figur 1: Informationsteoretisk kommunikationsmodel

er det mest udbredte, og strengt taget er der ikke to mennesker der bruger nøjagtig samme varietet af samme sprog, dvs. alle sprog er heterogene (Höder 2014, s. 137f.).

Med hensyn til kommunikationsmodellen betyder det: Afsender og modtager bruger aldrig nøjagtig den samme kode, og det indebærer at der altid kun kan være tale om en kodeoverlapping mellem afsenderens og modtagerens kode, og kodeoverlappingen bør ses som et kontinuum, hvor der er mellem *nul* og *mange* ligheder mellem afsenderens og modtagerens kode, men aldrig total overensstemmelse (jf. figur 2). Etsproget kommunikation modsvarer en høj kodeoverlapping, en lavere kodeoverlapping foreligger ved forskellige grader af interkommunikation. Der er altså ikke en kategorial forskel mellem de to kommunikationstyper.

Figur 2: Kodeoverlapping

Et andet problem er, at kodebegrebet i den informationsteoretiske kommunikationsmodel, præcis som i alle ældre lingvistiske traditioner, er statisk, mens talere i virkeligheden løbende akkumulerer ny sproglig viden. Dette sker ikke bare i løbet af flere år, men også inden for kortere tidsperioder eller bare en eneste kommunikationssituation, idet al relevant information som forekommer i en kommunikationssituation kan påvirke modtagerens sprogviden i samme øjeblik. Det betyder:

- a. Modtageren har i starten højst en begrænset receptiv kompetence i afsenderens sprog;
- b. der er en minimal kodeoverlapping, der muliggør, at modtageren spontant kan afkode dele af afsenderens sprog;
- c. forståelsen støttes af situationen og anden kontekstuel (ikke-sproglig) information;
- d. modtageren tilegner sig lidt efter lidt en receptiv kompetence i afsenderens sprog, som gradvis erstatter den spontane afkodning.

Vi bør altså regne med, at interkommunikation medfører en dynamisk proces, hvor modtageren etapevist akkumulerer viden om et andet sprog. Dette er i princippet uafhængigt af graden af den oprindelige kodeoverlapping. Man kan derfor også godt betragte mindre prototypiske situationer som eksempler på intersproglig kommunikation, som fx når tyskere opnår en vis grad af interkommunikativ danskforståelse.

Tyskere og dansk i Slesvig-Holsten

Slesvig-Holsten er en flersproget region. Udover højtyske varieteter, deriblandt standardtysk, er der også fire andre sprog, der traditionelt hører hjemme i området: nedertysk, romanes, nordfrisisk og dansk. Disse sprog er lovfæstede regional- eller mindretalssprog på delstats- og forbundsniveau og har en særlig sprogpolitisk status, som er forankret i den Europæiske Sprogpagt og delstatens grundlov, med hensyn til dansk også de bilaterale aftaler mellem Danmark og Tyskland (især Bonn-København-erklæringerne fra 1955). Der til kommer andre sprogpolitiske tiltag som fx den såkaldte 'sprogpolitiske handlingsplan', som delstatsregeringen vedtog i 2015. Handlingsplanen skal bl.a. fremme regional- og mindretalssprogenes position i samfundet gennem at styrke sprogundervisningen på delstatens offentlige skoler og universiteter.¹

---

1 Handlingsplanen findes tilgængelig på nettet: https://www.schleswig-holstein.de/DE/Fachinhalte/M/minderheiten/Downloads/152906_Handlungsplan_Sprachenpolitik.pdf

Traditionelt har dansk selvfølgelig stået stærkest i det danske mindretal i Sydslesvig, hvis medlemmer har dansk enten som førstesprog ved siden af tysk eller også som et tidligt andetsprog, dvs. de har en tosproget produktiv og receptiv sprogviden, som de udvikler og opretholder ikke mindst ved hjælp af mindretallets dansksprogede uddannelsessystem (J. Köhl 1994, Pedersen 2000, 2003, K. Köhl 2008). Særlig i grænseregionen er der dog også mange uden for mindretallet, der alligevel har en (mindst) fragmentarisk receptiv sprogviden, dvs. de kan forstå lidt dansk, i det mindste i skrevet form, selv om de ikke kan kommunikere aktivt på dansk. Dansk er desuden skolefag i mange offentlige skoler i hele delstaten (med stigende efterspørgsel), og der tilbydes danskundervisning på en del andre institutioner også, som for eksempel universiteterne, folkehøjskolerne osv.

I det hele er der altså mange i Slesvig-Holsten, der taler eller forstår lidt dansk, og der er forskellige muligheder for at komme i kontakt med sproget i Slesvig-Holsten og naturligvis også nord for grænsen.

Interkommunikativ danskforståelse

Mulighed og motiv

Spørgsmålet er så naturligvis, om kontakten til dansk også skaber muligheder for intersproglig kommunikation mellem tysk- og dansktalende.² Det gør den næppe i mundtlige kommunikationssituationer, da tyskere og danskere uden tilstrækkelig produktiv eller receptiv sprogviden i hinandens sprog med det samme kan skifte til engelsk. Man kan selvfølgelig teste eksperimentelt (jf. Schüppert, Hilton & Gooskens 2015), hvorvidt tyskere kan forstå talt dansk, hvis man tvinger dem ind i en unaturlig situation, hvor de bliver nødt til mundtlig interkommunikation, men denne type af situation opstår ikke spontant.

Med skriftsproget er det dog anderledes. Tyskere kan møde dansk i dansksprogede medier eller som del af det sproglige landskab. Mødet sker ikke bare når de tager til Danmark som turister, pendlere eller studerende, men også hjemme i Slesvig-Holsten, for eksempel i mindretallets avis, Flensborg Avis, eller på plakater, vejskilte osv., der har med mindretallets organisationer at gøre. Her har tyskere med ingen eller kun en minimal danskkompetence som oftest på den ene side mulighed og på den anden side også et ret konkret motiv for at bruge deres interkommunikative evner, da de for eksempel har brug for den information, som – i et bestemt øjeblik – kun er tilgængelig på dansk.

---

2 Her bør det nævnes, at tysk-nordisk interkommunikation nok har været mulig i forbindelse med (den første fase af) handelskontakterne i hansetiden (jf. Braumüller 1997). Rent strukturelt var den sproglige distance mellem (neder)tysk og dansk altså allerede i middelalderen tilstrækkelig lille.

Midler

Hvordan ser så den minimale kodeoverlapping ud, som den interkommunikative danskforståelse kan basere sig på? Her kan man tage udgangspunkt i en kontrastiv analyse af de vigtigste strukturelle forskelle for at svare på spørgsmålet, hvilke strukturelle træk der kan være relevante.

Leksikon

Dansk og tysk har en betydelig del af ordforrådet tilfælles. Det beror til dels på, at det er *germanske arveord*, selvom de tit har udviklet sig forskelligt med hensyn til deres fonologiske form, sådan at etymologisk beslægtede ord tit ikke er let genkendelige. Dels drejer det sig om (middel)nedertyske og senere også højtyske *låneord*, der i ret stor udstrækning har præget det danske leksikon fra hansetiden af (Winge 2000). Det gælder ikke kun bestemte semantiske områder som fx håndværk, handel og administration, men også det centrale ordforråd og produktive afledningsaffikser. Dertil kommer selvfølgelig også *internationalismer*.

arveord		<i>komme</i> ~ ty. <i>kommen</i> <i>dør</i> ~ ty. <i>Tür</i> <i>kort</i> ~ ty. <i>kurz</i> <i>pibe</i> ~ ty. <i>Pfeife</i> ...
låneord	håndværk, handel, administration	<i>skomager</i> < middelnedertysk <i>schōmaker</i> (højtysk <i>Schuhmacher</i> , moderne nedertysk <i>Schohmaker</i>) <i>regne</i> < mnty. <i>rekenen</i> (hty. <i>rechnen</i> , nty. <i>reken</i>) <i>borgmester</i> < mnty. <i>borgermēster</i> (hty. <i>Bürgermeister</i> , nty. <i>Börgermeester</i>) ...
	centralt ordforråd	<i>klog</i> < mnty. <i>klōk</i> (hty. <i>klug</i> , nty. <i>klook</i>) <i>sprog</i> < mnty. <i>sprake</i> (hty. <i>Sprache</i> , nty. <i>Spraak</i>) <i>men</i> < mnty. <i>man</i> (nty. <i>man</i>) ...
	afledningssuffikser	<i>an-</i> < mnty. <i>an</i> (hty. <i>an-</i> , nty. <i>an-</i>) <i>be-</i> < mnty. <i>be-</i> (hty. <i>be-</i> , nty. <i>be-</i>) <i>for-</i> < mnty. <i>for-</i> (hty. <i>ver-</i> , nty. <i>ver-</i>) <i>-hed</i> < mnty. <i>-heit</i> (hty. <i>-heit</i> , nty. <i>-heit</i>) ...
internationalismer		<i>computer</i> ~ ty. <i>Computer</i> <i>matematik</i> ~ ty. <i>Mathematik</i> <i>konference</i> ~ ty. <i>Konferenz</i> <i>præcis</i> ~ ty. <i>präzise</i> ...

På den anden side er der også leksikalske særudviklinger både i tysk og i de nordiske sprog eller helt specifikt i det danske ordforråd, der gør, at især frekvente ord som *pige* (ty. *Mädchen*), *dreng* (ty. *Junge*) eller *kvinde* (ty. *Frau*) og funktionsord som *fordi* (ty. *weil*), *at* (ty. *dass*) eller *gennem* (ty. *durch*) ikke er etymologisk identiske med deres semantiske ækvivalenter i tysk.

Ordnes fonologiske og grafiske form

Med hensyn til ordenes fonologiske form er det en stor fordel, at dansk har bevaret en *historisk ortografi*, der så at sige skjuler den nyere (og i mange tilfælde også en del af den ældre) fonologiske sprogforandring. Det er først og fremmest relevant med hensyn til en del udviklinger, der har ledt til fonetisk reduktion eller bortfald, som ikke genspejles i ordenes skriftlige form. Hertil hører reduktionen af inter- og postvokaliske klusiler til approksimanter (fx *rød*, hvor grafemet <d> svarer til [d] > [ð] > [ð̥]) eller deres bortfald (fx *bøg*, med <g> for [g] > [j] > Ø), men også schwa-bortfaldet og de tilsvarende assimilationsprocesser som i fx *finde* ([ˈfɛnə] > [ˈfɛnɪ]), *suge* ([ˈsuːə] > [ˈsuːu]) eller *farve* ([ˈfɑːvə] > [ˈfɑːwə] > [ˈfɑːʊ]), hvor det grafematiske <e> svarer til forskellige resultater af komplekse fonologiske processer. Ortografisk bevarer danske ord på den måde en forholdsvis konservativ lydform, der ligner den tyske lydform med ureducerede konsonanter og schwa-vokaler (jf. ty. *rot*, *Buche*, *finden*, *saugen*, *Farbe*), og de bibeholder således en konservativ ordstruktur, der passer til de tyske én- og tostavelsesstammer.

Både dansk og tysk har gennemgået en *historisk reduktion af suffiksvokaler* til <e> (fonetisk [ə]) (til forskel fra fx svensk) som også er gengivet ortografisk i begge sprog. På dansk og tysk hedder det altså *pande/Pfanne* i singularis og *pander/Pfannen* i pluralis, mens svensk har *panna* og *pannor*. Denne forskellige fordeling af stam- og suffiksvokaler gør det let for tyskere at genkende den *morfologiske struktur* af danske ord.

Tyskere med en i det mindste receptiv kompetence i *nedertysk* har en yderligere fordel, fordi både nedertysk og dansk har bevaret en del gamle lydformer, mens de tilsvarende ord i højtysk har gennemgået en række lydforandringer. Det klassiske eksempel er den såkaldte 'højtyske konsonantfor-skydning', som bl.a. har resulteret i, at højtysk tit har affrikater (klusil+frikativ som *pf*, *ts*) eller frikativer, hvor nedertysk og dansk (i hvert fald i ortografisk form) har klusiler. Hvad angår konsonanterne, kan man også bruge engelsk som forbindelsesled mellem højtysk og dansk.

På samme måde findes der også ligheder mellem vokalerne i nedertysk og dansk, fordi højtysk har diftongeret en del gamle germanske monoftonger som er bevarede på nedertysk og dansk, hvorimod både nedertysk og dansk har

forenklet den gamle diftong *ei* som stadig findes på højtysk; dette regnes i den nordiske sproghistorie som en del af den 'østnordiske monoftongering' som adskiller dansk og svensk fra de øvrige nordiske sprog.

		dansk	nedertysk	højtysk
højtysk konsonantforskydning	bilabialer	<i>pyt</i> <i>abe</i> <i>skib</i>	<i>Pütt</i> <i>Aap</i> <i>Schipp</i>	<i>Pfütze</i> <i>Affe</i> <i>Schiff</i>
	alveolarer	<i>tid</i> <i>hedde</i> <i>fod</i>	<i>Tiet</i> <i>hefen</i> <i>Foot</i>	<i>Zeit</i> <i>heißen</i> <i>Fuß</i>
	velarer	<i>sag</i> <i>bæk</i>	<i>Saak</i> <i>Beek</i>	<i>Sache</i> <i>Bach</i>
	<i>d ~ t</i>	<i>dag</i>	<i>Dag</i>	<i>Tag</i>
højtysk diftongering	<i>i ~ ei</i>	<i>min</i>	<i>mien</i>	<i>mein</i>
	<i>u ~ au</i>	<i>hud</i>	<i>Huut</i>	<i>Haut</i>
	<i>y ~ eu</i>	<i>betyde</i>	<i>bedüden</i>	<i>bedeuten</i>
nedertysk/østnordisk monoftongering	<i>e ~ ei</i>	<i>ben</i> <i>tre</i>	<i>Been</i> <i>dree</i>	<i>Bein</i> <i>drei</i>

Bøjningsmorfologi

Den danske bøjningsmorfologi er ikke særlig problematisk i forbindelse med interkommunikativ danskforståelse, dels fordi der ikke er særlig meget ned-arvet morfologi tilbage i dansk (i modsætning til gammeldansk, islandsk eller netop tysk), og dels fordi morfologien næppe spiller en afgørende rolle i interkommunikativ sprogforståelse overhovedet, idet den først og fremmest baserer sig på indholdsmorfemer og vil have en tendens til at ignorere grammatiske funktioner, der bliver udtrykt med affikser. De fleste bøjningskategorier i dansk findes dog også på tysk – om end ikke alle – og bliver for det meste udtrykt med lignende og etymologisk beslægtede suffikser (jf. suffikserne *-ede/-te* med ty. *-ete/-te* i præteritumsformen af svage verber).

Hvis man overhovedet tager bøjningsmorfologien i betragtning som relevant for den interkommunikative danskforståelse, så er det den substantiviske bestemthedsmarkering og *s*-passiven, der udgør de største problemer, fordi tysk mangler tilsvarende kategorier i bøjningssystemet og udtrykker både bestemthed og passiv udelukkende med analytiske konstruktioner (jf. udtrykkene for bestemthed i sproget ~ ty. *die Sprache* og for passiv i *det kan bruges* ~ ty. *es kann verwendet werden*).

Syntaks

På samme måde som bøjningsmorfologien er syntaksen heller ikke særlig problematisk. Her er det vigtigt at nævne, at begge sprog stort set er karakteriseret af lignende syntaktiske mønstre, ikke mindst når det gælder ordstillingen. Der er selvfølgelig en række syntaktiske forskelle, som er kendt for at skabe betydelige problemer under sprogtilegnelse og sprogundervisning, men de medfører ikke nogen praktiske problemer for sprogforståelsen. Hertil hører eksempelvis ordstillingen i ledsætninger (selv om tysk også bruger ordstilling for at markere ledsætninger), adverbialernes position og inversion (som også findes på tysk).

Konklusion

Alt i alt kan man konstatere, at der selvfølgelig ikke kan opstå nogen spontan dansk-tysk interkommunikation på samme niveau som mellem de fastlands-skandinaviske sprog, grundet den strukturelle afstand mellem sprogene. Men internordisk kommunikation og tyskernes interkommunikative danskforståelse tilhører heller ikke forskellige kategorier: Der er kun en gradvis forskel. Problemerne ved den interkommunikative danskforståelse findes primært på det leksikalske og det fonologiske niveau, mens de bøjningsmorfologiske og syntaktiske forhold er mindre problematiske, ligesom i den internordiske kommunikation. Hvis tyskere – først og fremmest dem fra Slesvig-Holsten – befinder sig i en situation, hvor de ikke har andre muligheder, så kan de godt opnå en vis interkommunikativ danskforståelse. Eksempelvis kan de afkode korte skriftlige tekster, muligvis støttet af kontekstuel information. Dette kan også være en første etape i en akkumulationsproces, der kan lede til en mere omfattende receptiv danskkompetence.

Til sidst vil jeg gerne påpege, at en sådan minimal interkommunikation, som den foreliggende artikel har skitseret for tysk og dansk, muligvis også giver os et blik ind i fremtiden for den internordiske kommunikation. Hvis de aktuelle tendenser fortsætter, først og fremmest i forholdet mellem dansk og svensk, er vi faktisk på vej mod en situation, hvor den interkommunikative forståelse kan blive begrænset til skriftlige tekster.

Abstract in English

Interlingual communication presupposes a code overlap between two or more speakers' first languages. This article argues that this overlap need not be as large as between the Continental Scandinavian languages, with intercommunication being a long-established communicative practice. Rather, the notion can also be applied to apparently quite different types of communication, such

as the ability of German-speaking people to understand Danish when being exposed to the language in their everyday life or in Denmark, without having a productive or receptive competence in Danish.

Steffen Höder er juniorprofessor i nordisk sprogvidenskab ved Kiels Universitet i Tyskland. Han forsker bl.a. i sprogkontakt, grammatisk teori og sprogforandring.

Litteratur

- Börestam Uhlmann, Ulla, 2005: Interscandinavian language contact I: Internal communication and comprehensibility problems. I: Oskar Bandle et al. (red.): *The Nordic languages. An international handbook of the history of the North Germanic languages* (Handbooks of linguistics and communication science 22), bd. 2, s. 2025–2031. Berlin/New York: de Gruyter.
- Braunmüller, Kurt, 1997: Communication strategies in the area of the Hanseatic League: The approach by semi-communication. *Multilingua* 16, s. 365–373.
- Braunmüller, Kurt, 2002: Semicommunication and accommodation. Observations from the linguistic situation in Scandinavia. *International journal of applied linguistics* 12, s. 1–23.
- Delsing, Lars-Olof & Katarina Lundin Åkesson, 2005: *Håller språket ihop Norden? En forskningsrapport om ungdomars förståelse av danska, svenska och norska* (TemaNord 2005:573). København: Nordisk Ministerråd.
- Doetjes, Gerke, 2010: *Akkommodation und Sprachverstehen in der interskandinavischen Kommunikation*. Hamborg: Hamborg Universitet, ph.d.-afhandling.
- Haugen, Einar, 1966: Semicommunication. The language gap in Scandinavia. *Sociological inquiry* 36, s. 280–297.
- Hockett, Charles, 1958: *A course in modern linguistics*. New York: Macmillan.
- Kühl, Jørgen, 1994: Dansk identitet i Sydslesvig. I: Institut for Grænseregionsforskning (red.): *National identitet*, s. 50–67. Aabenraa: Institut for Grænseregionsforskning.

- Kühl, Karoline H., 2008: *Bilingualer Sprachgebrauch bei Jugendlichen im deutsch-dänischen Grenzland* (Philologia 127). Hamborg: Kovač.
- Nordisk Ministerråd (red.), 2007: *Deklaration om nordisk sprogpolitik 2006* (ANP 2007.746). København: Nordisk Ministerråd.
- Pedersen, Karen Margrethe, 2000: *Dansk sprog i Sydslesvig. Det danske sprogs status inden for det danske mindretal i Sydslesvig*. Aabenraa: Institut for Grænseregionsforskning.
- Pedersen, Karen Margrethe, 2003: Et nordisk sprog uden for Norden – dansk i Sydslesvig. *Sprog i Norden 2003*, s. 7–25.
- Schüppert, Anja, Nanna Haug Hilton & Charlotte Gooskens (red.), 2015: *Experimental approaches to the mutual intelligibility between closely related languages*. Special issue, *Linguistics* 53.2.
- Shannon, Claude E. & Warren Weaver, 1949: *The mathematical theory of communication*. Urbana: University of Illinois Press.
- Winge, Vibeke. 2000. *Pebersvend og poltergeist*. Tysk indflydelse på dansk. København: Gyldendal.

Nøgleord: intersproglig kommunikation, dansk, tysk, Slesvig-Holsten

Bibliografiske oplysninger

Höder, Steffen, 2016: "Tyskere kan ikke forstå dansk – eller kan de?" I: Torbjørge Breivik (red.) *Sprog i Norden 2016*, s. 49-60.

<http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/index>

©Forfatterne og Netværket for sprognævnene i Norden
